

1733 22
15
DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

VERTIGINE

QVAM
ADNVENTE NVMINE DIVINO
ATQVE AVCTORITATE
GRATIOSÆ FACVLTATIS MEDICÆ

IN
ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE

DN. D. JOANNE JVNCKERO

PROFESSORE MED. PVBL. ORDINARIO
DOMINO PATRONO ac PRÆCEPTORE SVO OMNI
PIETATIS CVLTV VENERANDO

PRO LICENTIA
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS
HORIS LOCOQVE CONSVETIS

Ad d. Sept. Anno MDCCXXXIII.
PVBLICÆ DISQVISITIONI SVBMITTET

JOANNES NICOLAVS HOFF
WERTHEIMENSIS FRANCUS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
Typis IOHANNIS CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

PROLOGVS.

N litteratorum laboribus illi merito habentur vtilissimi, quorum fructus non in pauciorum modo, sed omnium ferme redundare poterunt vtilitatem. Itaque cum id mali & eruditos & alios homines otiosos teneat, vt morborum generibus sæpius tententur, quam rucolarum & militum turba; æquissimum esse duximus, quo potius illis, quam his succurrere studeamus. Non attingemus in præsentibus illos otiosorum morbos, a quibus lectulis adfixi discruciantur sæpissime. Non adferemus nodosam podagram, aut diros calculi dolores; non phthideos calamitosum malum; neque hypochondriaci mali insultus. Sed alicuius symptomatis mouebimus mentionem, quod alios morbos e vestigio sequitur, quoque doctos magis quam plebeios; pertinacius opulentos quam pauperes diuexare solet. *Vertiginem* putamus, malum illud & vulgatissimum & molestissimum. Huius enim si re-

spiciamus indolem & causarum peruestigationem, non dum ex omni parte ab auctoribus factum videtur satis. Præterimus antiquorum & superiorum seculorum scriptores medicos, qui, quantum in causa vertiginis explicanda allucinati sint, norunt, quibus horum scripta euoluere muneris iniunxit ratio. Acceptum equidem referimus industriæ Virorum recentiori ævo florentium illud, quod causam vertiginis materialem, humorum scilicet *abundantiam*, in lucem protulerint: verum enim vero, cum etiam eorum *defectus*; cum *moralis assimatio*: cum *status* denique *mixtus* inducere possit vertiginem: non omnem plane operam nos perdituros credimus, si tam supplere quam illustrare magis morbi huius theoriam poterimus. Exercitatiores sane non mediocriter suspensos tenuit hætenus illud phænomenon, vbi nempe videbant, vertigine corripri non plethoricos solum, sed etiam emaciatos & viribus exhaustos, perpessus prius morborum calamitatibus. Sed amplius quid est, quod Medicorum exercere solet ingenia; vertigo nimirum, humorum neque abundantia, neque defectu nitens, adeoque sine materiali causa, aut leuiter tantum vrgente, affligens. Jam horum *φαινομένων* causam reddere *formalem*, negotium, si quodpiam aliud, impeditum erit, ac explicatu longe difficillimum; si non in subsidium aduocetur, tamquam hypothesis, illa sententia, quam *acta medica Berolinensia* de *nervis*, quod non e *cerebro* sed e *meningibus* ortum sumant, non sine rationibus contenderunt. In nostro autem minime fedet animo, acsi anatomicorum peritissimis contra ire velimus; sed hoc potissimum in votis est, vt iidem quoque rem pensitare & ansam ad scrutandas curatius neruorum

vorum origines inde fumere constituent. Notum enim est, quod de neruorum origine etiam exercitatissimi anatomici non dum prorsus conueniant. Nemini tandem hanc de vertigine obtrudimus sententiam, verum hoc impense optamus, vt ad inuestigandam huius morbi rationem *formalem* allici se patiantur Medicorum plures. Exemplum præiuit D. D. Hancke, qui in peculiari scripto, *Hauumæ* hoc anno germanice edito, formale vertiginis extricare tentauit; conatu non minus laudabili, quam imitatione digno. Nos vero, quemadmodum nobis sumsimus, ita & aliis vltro relinquimus, sentiendi &, quod ad artis incrementum maxime valet, emendandi arbitrium. Faxit benignissimum Numen, vt isti nostri conatus suis non destituantur vsibus.

DE

VERTIGINE.

§. I.

Acturis de vertigine id nobis incumbit officii, vt, quid hoc vocabulo intellectum velimus, prius tradamus perspicue. Est autem vertigo *actus imaginatorii perturbatio, a causis siue physicis, siue moralibus, siue mixtis originem ducens: sub qua vel ipsimet ægri, visu plus minus obnubilato, in gyrum se agi, vel externa objecta, etiam clausis interdum oculis, circum rotari credunt, & non raro in terram prolabantur.* Latini hunc morbum a vertendo nominarunt; ab accidente illo, quod numquam abest,

A 3

quo,

quo turbine quasi continuo omnia circumagi videntur obiecta. Græcorum contra σκοτωμα, σκοτοδινια, amplius quid exprimere velle, certum est.

§. II.

Vertiginem non vnus esse indolis, practicis iam pridem obseruatum est: vnde *sanguineam* hic, *phlegmaticam* alter se curasse adseuerat. Quo autem id non volunt, ac si ratione caussarum a se discreparet alterutra; sed hoc modo innuunt, quod pro diuersitate subiectorum, adeoque & temperamentorum, etiam varia detur crasis humorum; a quorum commotione & importuna congestione res ferme dependet vnice. Sed frequentior fit vertiginis *idiopathice*, nec non *symptomatice* mentio; quæ distinctio, non subiectorum, sed caussarum, paulo inferius explicandarum, nititur differentia. Idiopathica vero proxime subiungimus vertiginem *hereditariam*, cuius longe parcius, ac experientia postulat, meminerunt Medici; licet in praxi vertiginantibus calamitatis multum, Medico autem laboris plurimum adferat. Tandem vertigo, siue ipsa subiecta siue caussarum spectes complexum, iam *mitior* est, iam *vehementior*. Mitior alias etiam dicitur *dyos*; fortior vero, quam ab obfuscatione visus & obiectorum nigra & gyrum mentiente repræsentatione, etiam in lecto cubantibus aliquando contingente, tenebricosam adpellant, græci adposite nimis per *scotodiniam* expriment. Vbi vero cum iam recensitis circumstantiis graue illud symptoma complicatum visitur, quo pedibus æger insistere nequit, labascere primum, deinde vero in terram procidere cogitur, vertiginem *caducam* vocamus. Tandem ratione *durationis* alia est *continua*, hoc est,

est, certa individua aliquot diebus aut hebdomadibus adfligens, nec citra medicationem facile cedens. Alia *temporaria*, quæ nec opinantibus contingit, & post interualla sponte rursus euanescit. *Periodica*, quæ certis anni temporibus iterato recurrit, & vltra consuetas horas, imo & dies, subiecta raro adficit. Restat *habitualis* seu inueterata, quam & *continentem* quidam dicere malunt, eo quod pauca interualla ægris concedat, quibus non adfligerentur.

§. III.

Enumeratis itaque vertiginum speciebus iam & ipsa videamus indicia quibus aut imminens aut præsens se prodere vertigo solet. Ad plethoricos quod attinet, in illis non vno se exserit modo. Nam vbi abundantia sanguinis generatim, aut specialis ad caput vrget restrictio; ibi subita sæpe & transitoria visus obnubilatio oritur, vasis manifesto inflatis, ac facie lætius rubente. Porro caput terram versus inclinantibus id cerebro evenit, vt, dum sese erigunt, omnia circumrotari videantur, cum breui visus hebetatione, quod quibus piam & sine capitis inclinatione, sponte atque ex inproviso contingere assolet. Comites se interdum iungunt punctiones, quasi per transuersum adfligentes. Sedentibus aut decumbentibus sæpe nihil molestiæ oritur, sed stantibus omnia illico sub pedibus fluctuare ac loco cedere videntur. Fit nonnumquam, vt prægrefsa & durante oculorum obnubilatione homines plane in terram concidant. Qui autem ventriculi & primarum viarum quodam vicio laborant, quod phlegmaticis admodum solemne est, illi, ob capitis cum ventriculo notabilem consensum, insignes in ventriculo experi-

periuntur alterationes, nauseam scilicet leuiorem, tensiones, flatulentiam, cardialgiam seu grauatium circa præcordia molestiam. Alii sentiunt dolorem in syncipite grauatium.

§. IV.

Plures esse illorum, quibus vertiginis expertibus viuere contingit, quam horum, qui ea corripiuntur, res est notissima. Cur vero omnes aut liberi non sint, aut omnes eadem non vexentur, merito disquiritur. Verum enim vero quæ subfit ratio, illico patebit, si attendamus primo temperamentum; deinde vitæ genus. Temperamentum præ reliquis sanguineo-melancholicum ad vertiginem videmus dispositum, quia in subiectis eodem præditis plerumque status vrget plethoricus, sed ob admixtum temperamentum melancholicum, si otium præterea accesserit, sanguis *spissior* ac parum dilutus, adeoque minus fluxilis est. Qua de causa ætas senilis vertigini præ iuuenili obnoxia est. His positis congestiones, optima intentione susceptas, in vertiginosas vasorum cerebri & meningum distensiones abire videas. Respectu vero *vite generis* primum locum obtinent *otio* disfluentes opiparisque lautitiis paciscentes genium; deinde *eruditorum* vniuersa cohors, præcipue, qui phatasiae ac memoriae vires crebro ac nimis atterunt: qui constituta sibi annorum periodo profectuum specimina edere anxie contendunt. His subiungimus eos, qui hæmorrhoidum vel mensium defectu laborant, aut euacuationes sanguinis consuetas neglexerunt. Præter autem temperamenti & sanguinis respectus vertigine etiam non numquam corripiuntur *caecostomachi* voraciores, item qui *chronico* primarum viarum

rum vitio laborant. Dantur porro, qui circa ientaculi tempus, *ante* adsumtum cibum, vertiginem sentiunt: quemadmodum alii *post* ingestum cibum eandem experiuntur. De *veneris* & *Bacchi* mancipiis res per se nota est. Item de illis, qui *nicotiana* fumum præter consuetudinem fistula fugant. Denique illorum non obliviscendum est, quorum *vires* nimium *consumptæ* atque exhaustæ sunt, siue nimis sanguinis hæmorrhagiis, siue morbis grauioribus prægressis: his namque admodum solemne est, primis post superatum malum diebus scotodiniam experiri, titubare & plane concidere.

§. V.

Subiectis itaque vertiginosæ afflictioni obnoxii maximam partem enarratis de causis etiam dispiciemus fortuitis, quas Medici *procatarticas* vocant; quibus positæ vel concurrentibus vertigo facile inducitur. Eo iam pertinet ex alto in præcipitia prospectus, aspectus obiectorum per gyrum commotorum; quo & aquarum referas vortices. Carbonum ardentium halitus, vinum aut spiritus vini, sobrie licet, præter tamen consuetudinem adsumta, commoratio ad mustum fermentans, odor suaucolentium; nempe florum quorundam, balsamorum, liquorum, resinarum & gummi, strepitus instrumentorum musicorum fortiter tactorum aut inflatorum, vociferatio vel inconditus multorum cantus, refrigeratio pedum, in pauimentis præcipue lapidibus stratis, certus corporis motus in choreis, repetita gyratione sui absoluendus; vbi sane obseruatu est dignissimum, quod vertigo tum quidem caveatur, si rotatio v. g. ad vertiginem vsque facta dextrorsum, mox sinistrorsum suscipiatur. Sessio in anteriori

B

cur-

currus parte, wenn man rückwärts sitzet; qui fitus in quibusdam vomitum & vertiginem tenebricosam producit; nauigatio & tandem commoratio in aura libera extra conclaue in subiectis admodum sensibilibus.

§. VI.

His præmissis ad vertiginis causas eruendas nos conuertimus. Si subiecta, quorum dedimus seriem, composito bene animo consideremus, necessum erit, vt concludamus, alias longe vertiginis causas esse, quam *spiritus flatuosos* in parte capitis inani, vel neruis aut vasis contentos: vel *humores* præter naturam in ipso capite retentos: eorumque vapores a calore & motu reolutos, Vid. *Valescus de Taranta in philon. chir. pharm. lib. I. cap. 9. p. m. 84.* Ita neque a lympha dependet, intima cerebri subeunte, aut a spirituum animalium metu, qui interdum tantus esse creditur, vt sudorem exprimat. *Weyfer obs. 64.* Idem auctor etiam *αταξίαν*, perturbationem & distortas spirituum animalium vias, tamquam vertiginis causam in medium adfert. *Vid. obs. 63. 66. 67.* Æque obscurum est adsertum *Pet. Paul. Pereda*, qui sic scribit: *neque existimandum est, vt fere omnes scribunt, vertiginem tunc fieri, cum spiritus flatulentus in cerebri ventriculis inæqualiter mouetur; sed opus est, vt ille spiritus descendat ad oculum, & ante humorem crystallinum motum illum exerceat: aliter enim non adparebunt res in gyrum moueri.* Vid. eius schol. ad *Pascali method. curandi p. m. 33. conf. etiam Duncani Laddelii Scoti ars medica p. m. 269. item Bierlingii Thesaur. p. m. 229.* Distinctius enucleare conatus est *Rud. Wilhelmi in diss. de vertigine Iena 1690.* habita, qui hoc modo lentit. p. 8. *Causa vertiginis immediata & proxima est inordinatus, atrox, undulans, cir-*
cula-

cularis & sepius hinc inde interruptus spirituum animalium motus, qui facit, ut obiecta exteriora etiam undulare, rotari & circumagi videantur. Tentavit idem Christ. Vaterus in peculiari de vertigine disputatione, in qua thesi II. non visum solummodo sed & sensus internos falli contendit. Monens: illud non tribuendum esse obiectis, quod inest sensorio. conf. Ioan. Rud. Camerarii syllog. memorab. cent. XVI. N. 57. 58. 59. Ita Medicorum quivis ex hypothese domestica sentire non dubitavit. Sed quantum inde arti accesserit incrementi, illi norunt, quorum hæc omnia diligentius scrutari, & si fieri potuisset, ad praxin adplicare interfuit. Nos in præsentis vertiginis malum exiis, quæ subiectorum conditiones naturali plane methodo suppeditant, explanare adlaborabimus.

§ VII.

Vt vero ordine, & quantum fieri potest, perspicue rem pertractemus, vertiginis causam materialem remotam in plurimis ponimus statum plethoricum, qui raro humorum dyscrasia vacare solet, & in his causa propior est congestio sanguinis versus caput. Proxima autem vasorum, a sanguine fortiter commoto, nimia in capite repletio & distensio. In casu autem sanguinis, siue per enormem hæmorrhagiam siue per morbum prægressum consumti, vasorum nimius collapsus causam proximam constituit. Causa instrumentalis sunt meninges & nervi. Formalis tremulus neruorum motus, quem, uti nos quidem iudicamus, a spastica meningum contractione & remissione nanciscuntur. Quando enim vasa, ob sanguinem versus caput congestum, nimis repleta sunt: tum natura renium spasticum per meninges fuscipere cogitur, ut restagnationem humorum vel auertat,

vel vasorum distensionem moderetur. In casu autem nimiae depletionis seu virium humorumque amissionis, per morbos aut alio modo inductae, natura itidem obligatur, ut vasorum collapsum motu tonico intenso praepediat.

§. VIII.

Isto autem meningum renisu & tonico-spastica coarctatione, ad seruandum vasorum tonum aequalem prouide instituto, genus neruorum, tamquam ramusculi e meningibus exorti, & in his neruus praecipue opticus, per intensionem & remissionem in tremulum concitatur motum (wenn man an den Stamm schlägt, so zittern alle Aeste) qui cum tunicis oculorum, praesertim *suaea* & *retina* communicatus, in humoribus, imprimis *aqueo*, motum eiusmodi gyratorium efficere potest, ut hinc imago obiecti motu circulari moueri videatur. Rem adeo obscuram haud esse, vel inde constat, quia in statu vertiginis obiecta numquam in linea *recta* oculo se representare nouimus, ob neruum opticum, motu tremulo adfectum; qui motus vi structurae oculorum, cuius cognitionem in lectore supponimus, tunicas & humores simul commouet; qua commotione, licet leuiter ad modum contingente, omnia obiecta necessario videntur moueri. Certum enim est, quod omnia illuminata obiecta in tunica *retina* se depingant aut representent. Quidquid autem obiectorum in retina se representat, per oculorum humores transparere debuit. Si iam porro obiecta quiescentia adparent, quasi mouerentur, si corpus diaphanum, per quod transparent, mouetur: sequitur ergo, ut etiam obiecta vertiginosis ideo moueri videantur, quia in illis
ner-

neruus opticus, per hunc autem tunicæ & humores, per quos omnia visibilia obiecta transparent, mouentur. Placet quibusdam musculorum, qui mouendis oculis destinati sunt, peculiarem hic nominare motum, quem tamen nulli morabimur. Hæc autem proponere libuit, vt & alii, ad formalitatem gyrationis in vertigine curatius meditandam, inuitarentur. Nam motus gyrationis *formale mechanicum* quilibet eo auidius cognoscere gestit, quo constantius in vertigine hocce obseruatur phenomenon. Sed hæc de re in praxi nihil adferente commodi sufficiant. Quibus autem hisce facere satis non potuimus, illi cogitent, quod nemo ad hunc vsque diem certas & apodicticas rationes dare potuerit, qui fiat, quod, cum oculi in omnibus ferme cum *camera obscura* conueniant, & in illis æque, ac in hac, obiecta omnia situ inuerso depingantur, hæc tamen a nobis erecta videantur. Tacemus reliqua visus phenomena prorsus singularia, quorum adhuc expectamus explicationem; vbi obiecta alienis coloribus infecta; erecta inuersa; recta curua; quieta in motu constituta; remota propinqua, & in vicem versam, oculis interdum adparent. *Vid. Cel. Abrah. Vateri visus vitia duo rarissima Witt. 1723.*

§. IX.

Quod si autem hypothesis illa de neruorum ex meningibus origine, quam ad explicandas vertiginis causas in subsidium hic vocauimus, prima fronte quibusdam videretur peregrina, dubia, nec satis firma, illorum in gratiam aliquot adponemus aphorismos. Primum enim motus tonicus est totius vitæ æque ac sensus & motus fundamentum. Nam ope huius motus

constringuntur & relaxantur partes solidæ molliores; quo fit, vt humores proprimantur & circulus eorum continuetur. Sub ista continuatione contingunt secretiones; quæ, dum rite administrantur, ac iugiter succedunt, conseruatur vita & sanitas. Deinde motus tonici subiectum proprium est fibra, ex cuius adgregatione & textura membranæ, muscoli & tendines fiunt, relaxationi & constrictioni inseruientes. Fibra enim est pars simplicissima, omnium partium reliquarum constructioni destinata, & ex substantia sua tensionis seu motus tonici capax. Porro in fœtus formatione prima & subtilissima rudimenta habent motum & sensum. Ergo etiam adsunt rudimenta alicuius membranæ exquisitissimi sensus. Nititur hoc adsertum experientia & auro *Sic. Fracassatus ad Malpighium* scribit: se carinam pulli, adhuc exigua galba inuoluti, acu tetigisse, quæ illico se contraxerat, cum tamen sola tunc lympa cerebri vices expleuerit. Vnde necessario consequitur illud, quod tunc sensu tactus præditum fuit, in subtilissimis adhuc rudimentis membranam fuisse extensam, longe subtilissimam, tensionis capacem; cum alia materia in tanta teneritate tensioni apta, excogitari nequeat. *vid. Malpighius.* Quum vero meninges sint illæ exquisitissimi sensus membranæ: ergo & radix seu fundamentum primum sensus & motus per corpus vniuersum. Huius aphorismi veritas patebit ex probatione aphorismi sequentis, quia causa effectû non potest esse deterior. Denique si meninges sunt sensus & motus principium, sequitur præcipua sensus & motus instrumenta, scilicet neruos, etiam ab illis ducere originem. Nam meninges natura & substantia sua ad illas functiones,

nes,

nes, quibus funguntur nerui, longe sunt aptissima; sensus enim & motus citra tensionem instrumenti alicuius, motus tonici capacis, fieri nequit. Eiusmodi vero instrumentum aptum cerebrum adeo molle suppeditare nequit, ergo membranæ illud circumuestientes. Confirmat hoc autopsia. Fatentur enim anatomici, neruos nimirum in origine esse flaccidos & molles; verum simul ac e cerebro egressi, formato prius ganglio, amittere medullaris substantiæ consistentiam, ac in progressu per corpus fieri duros. His rationibus addimus cerebri & medullæ spinalis conditionem, ad tensionem ex tota sua substantia ineptissimam; quæ eo minus motus tonici capax, quo humidiores esse in omnium confesso est. Nam e radice molli, humida & flaccida quis propagines firmas, duras & motus tonici capaces inde orituras, sibi facile conceperit? His omnibus denique accedit impar vtriusque functio. Consentiant hic Medici & Anatomici, per cerebrum (sive glandulosum sive vasculosum illud concipias) secerni subtilem liquorem, quem spiritus nomine insignant. Quo posito cerebrum solemne corporis animalis colatorum esse, vere adfirmabimus. Nerui contra sunt corpora fibrosa, naturaliter perpetuo tensa, sensui & motui partium corporis ab intimis ad extrema dicata. Qua iam ratione corpora, quæ & substantia & functionibus inter se adeo diuersa sunt, ab inuicem dependere vel oriri possint, qui libet veritatis studiosus consideret.

§. X.

Immo largimur vltro, quod cerebrum neruorum causa structum sit, & illius humectatione efficiatur,
vt

vt nerui officio suo defungi, meningumque motus perpetuari possint. Arida enim fibra ad motum est inepta; humida vero, prout necessitas id postulat, potest extendi. Testantur hoc ipsum infantes sine cerebro nati, sensu quidem & motu gaudentes, quibus tamen, ob cerebri atque inde perpetuæ humectationis defectum, præmature pereundum est, *vid. Acta Medic. Berolin. decad. I. Vol. VIII. p. 46.*

§. XI.

Ceterum non moramur illorum dubium, qui coalitionem meningum cum cranio nimis arctam vrgent, ac inde motuum gradus eis denegare contendunt. Illis enim, vt curatius structuram meningum inspectent, & quod præter naturam in quibusdam contingit, ultra modum fortassis, a statu naturali distinguant, suademus, addita obseruatione: si pulmonum adhæsiō ad costas respirationi haud officit, idem, vt de meningibus ratione sui motus statuatur, necesse est. Silemus singularem adhæsiōnis secundum naturam factæ vsum. Si enim isto in loco, vbi meninges cum basi cranii coaluerunt, motuum præternaturalium in neruosis inferioribus partibus non esset quasi refractio, multo frequentius in morbis spasmodicis inferiorum viscerum caput haberemus consentiens, & vice versa.

§. XII.

His itaque præmissis, & quasi in parenthesi inspersis, quasdam repetemus circumstantias, quæ certa subiecta vertigini reddere possunt obnoxia; non neglectis causis fortuitis, hunc adfectum ibidem facile inducentibus. Si autem vertigo actus imaginatorii habetur perturbatio: disquirendum erit prius, quid sit imaginatio?

tio? Deinde quid imaginationis perturbatio? Ad primum quod attinet: imaginatio est facultas animæ, rerum absentium perceptiones viuide producendi. Ad secundum: perturbatio imaginationis est erronea, confusa & cum re, quam anima sibi repræsentare contendit, minus conueniens perceptio, a causa partim materiali, partim extraordinariis motibus proueniens. Quibus antea monitis subiectorum, quæ §. 4. recensimus, non percurremus indiuidua; cum in iisdem vel repletio vel depletio nimia causam extraordinariorum motuum constituat: quorum confectarium est meningum tonico-spastica coarctatio; hac adficiuntur nerui optici, quibus certo motu, *vid. §. 8.* adfectis turbatur visus, quæ omnia tandem principio agenti ansam subministrant, varia sibi, licet erronee, præfigurandi, *secundum æstimationem potius moralem, quam sensibus oblatam perceptionem.* Quod obseruasse vel maxime iuuabit in explicatione vertiginis, a causis quibusdam procatartæcis prouenientis; vbi sæpe motus cientur, non propter humores abundantes aut deficientes, sed *ob peculiarem æstimationem*, quam peculiare sequuntur motus: cum alibi motus præcedant æstimationem. Vidit aliquid suo iam tempore *Christoph. Schelhammer de vertigine §. 3. 4.* qui vertiginem symptoma facultatis imaginatricis deprauatæ adfirmat, & phantasiam non per essentiam, sed per consensum adfici docet.

§. XIII.

Adplicemus vero, quæ de formali vertiginis diximus, ad casus singulares, vbi non abundans, non deficiens accusari potest materia, sed *sola principii a-*

C

gen^o

gentis *estimatio*. Ponamus subiectum, non plethoricum, non viribus & humoribus exhaustum, in turri quadam constitutum, prospicere deorsum in præcipitium. Primum horret profunditatem, timet ac periculum præsens imminere credit. Deinde obnubilatur visus, retrahit pedem, queritur de vertigine. Quare & vnde quæso isthæc omnia? remouimus causam materialem, & tamen obseruantur motus extraordinarii. Quæ horum motuum causa est? falsa æstimatio seu fictum, quod tamquam verum metuebat periculum. Et hic probe recordemur necesse est, naturam siue verum siue fictum vrgeat periculum, ad illud superandum ac feliciter eluctandum, numquam aliis vti posse armis, nisi partium fluidarum & solidarum mollium motibus. Hoc obseruato videamus, qui fiat hoc in casu vertigo. E prospectu ex alto in profundum imaginarium adest periculum; hoc imminere animaduertitur per visum; qui tamquam primus mali nuncius congestionibus ad caput excipitur, malo opponendis, & hisce neruis opticus, vti §. 8. significatum est, adficitur: sic visui offunditur caligo, vt videndi exercitio per moras priuatus eo celerius locum, vitæ periculum minitantem, deserat, atque suæ consulat salutem. Non alio se res habet modo in navigatione, sessione in anteriori currus parte, beim rückwärts fahren, in eminens adspiciendis rebus vorticosis & reliquis. Rem isthanc eo minus mirabuntur ii, quibus in praxi obseruare licuit, quod idem plane accidat *hysterics*, cephalalgiae & clauo hysterico obnoxiiis. Hæ namque in cephalalgiam pertinacem eo momento incidere solent, quo vel terrore per-

percelluntur, vel rixas audiunt, vel fingulare certamen eminus conspiciunt, vel quod notatu dignum est, in præcipitia oculos defigunt. Quis & qualis iam nexus esse potest inter altercationes, dimicationes mutuas, & ex alto in præcipitia prospectum? nullus profecto. Ergo moralis principii agentis æstimatione est; qua obtinente a sensibilibus istiusmodi subiectis causa imminenti constringitur periculi: ad quod declinandum, & quasi propullandum, motus illico augentur, & ad caput ex consuetudine directi inueterati mali, cephalalgicæ scilicet, aperiunt scenam. Hæmorrhoidariorum quosdam, occasione ita ferente, eadem experiri, notum est, nobis etiam non monentibus. Quod observasse vel ideo iuvat, ne quis sexus sequioris peculiarem sensibilitatem hic opponat, & in viris aliter se habere suspicetur, ac consequenter moralis æstimationis in his phænomenis existentiam in dubium vocare satagat. Ecceur toties podagræ & calculi furentes recurrunt cruciatus, quoties ii, qui his misere adfiguntur malis, vel ira excandescunt, vel animo compauescunt?

§. XIV.

Tandem explicatis sufficienter causis ad *prognosin* iam properemus, ubi sequentia notamus hypomnemata. Vertigo *idiopathica* plus difficultatis in curatione inuoluit, quam *symptomatica*; sed hæc frequentior est illa. Datur vertigo ex motuum repetitione seu consuetudine. Vertigo cum symptoma sit, sublato morbo primario facile tollitur, immo sponte euanescit, nisi per consuetudinem in habitum deducta sit. Solis externis topicis & e longinquo petitis artibus vertiginem

curare velle, frustraneum est. Vertigo in quibusdam cessat, postquam conuincantur de vanitate causarum, quibus in se vertiginem produci posse persuaferunt. Vertiginem saepe spontanea narium hæmorrhagia ad tempus tollit. Vertigo in multis plethoricis sola sanguinis depletionem artificiali curari potest. Vertigo *fortuita* per sublationem obiectorum aut mutationem corporis fitus, aut circumstantiarum, quæ ad eam disposuerunt, promte tollitur. Vertigo quam *habitualem* adpellant, mitigari, raro autem curari potest. Vertigo *hereditaria* curatur rarissime. Quibusuis vertigine laborantibus, nulla habita ætatis aliarumque circumstantiarum ratione, malum euentum; hoc est, paralyfin & apoplexiam prædicere, artis experientiæ indicat defectum. Iuniores infra tricesimum annum constitutos, licet a vehementiori tentatos videas vertigine, minus tamen periculi portendit iisdem. Sed si ingentes accesserint animi commotiones; si vita sedentaria; periculum est. Iuniores valde plethorici, sine prudente consilio & medicatione sibi relictæ, quos vertigo subito ac vehementer corripit, vel in quibus inualefcit, aliquando in epilepsiam incidunt. Senes, quos frequenter, quos cum impetu ac sine vlllo ventriculi consensu, vertigo inuadit; illi, cur apoplexiam metuant, omnino habent. Vertigo cum cephalalgia nimium complicata apoplexiam minatur sanguineam: interdum vero febres inflammatorias vel adfectus arthritico-spasticos in partibus superioribus. Vertigo hypochondriacorum quemadmodum post eruptionem hæmorrhoidum cessat, ita & hysteriarum mensibus rite succedentibus æque feliciter tolli-

tollitur. Vertigo nimii hæmorrhoidum ac mensium fluxus comes, si prudenter ac caute tractentur primarii adfectus, nullum periculum portendit. Sic etiam vertigo cum flatulentia, cardialgia & nausea coniuncta, non est periculosa: in senioribus tamen viam munit ad paralyfin & apoplexiam. Vertigo consensualis hypochondriacorum aut hysteriarum, vbi menses iamdum cessauerunt, fit adfectus plerumque habitualis & difficillime curabilis. Ex colore faciei cutis rubro, purpureo & atro aut maniam, aut epilepsiam, aut apoplexiam in vertigine præfagire velle, tentamen est experientia repugnans. Vertigo ab adstringentibus inducta, in his curatur promptius, in aliis difficiliter. Plethorici ex quibuscumque tandem causis vertigine vexati, si venæ sectionem profus respuant, curari non possunt; nisi quidem vitæ genus satis laboriosum eligant.

§. VX.

Ex subiectorum & causarum attendenda consideratione exercitatus Medicus quiuis facile formare poterit indicationes, indicanti apte conuenientes seu adpropriatas. Si enim obseruat, vertiginem esse symptoma, & in adfectum porro, quem illa comitatur, inquit, eumque percurat, breui ipsam quoque vertiginem sublatam videbit feliciter. Loquimur autem de vertigine, materialibus causis innixa. Nam quæ a moralibus dependet, medicationi tam facile non auscultat. Itaque, vbi oppletio seu plethora congestionibus ad superiora scopo depletorio vrget, Medicus naturam sequitur hominum, & arte illud effectui dare nititur, quod hæcenus intenderat natura. Sub initium ergo blandioribus

& per epicrasin laxantibus primas regiones abstergere & præcipue humores reuellere studeat. Deinde pediluua subiungat, & venæ sectionem vltioris diuersionis causa in pede fieri iubeat; parum sollicitus de ænigmate illo, quod incongruam venæ sectionem in hoc morbo præterit, eo, quod facta detractio sanguis sale suo volatili vrinoso priuatus reddatur minus fluxilis; quod radix morbi non euellatur; quod causa sæpe in primis viis hæreat, quodque inconsiderate tum actum esset, si olla feruente iusculum effundere velimus; & quæ sunt huius commatis plura. Profecto qui experientiam respicit, de venæ sectione, in multis repetenda, non dubitabit. Hæc confirmant varii casus fortuiti, qui vertiginosos per hæmorrhagiam, vulnus secutam, ex voto restitutos commemorant. *vid. A. N. C. vol. I. obs. 68. p. 119.* Sanguine ventilato conducunt temperantia nitroso-salina, addita cinnabaris portione, sæpius adsumenda: ita tamen, vt neque laxantia neque pediluua intermittantur penitus.

§. XVI.

Præter pediluua non spernenda etiam sunt alia externa, tam discussionem, quam reuulsionem promotiva. Quibus intentionibus satis facere possunt camphorata, & in subiectis phlegmaticis species pro cucupha, salia volatilia circumspecte adplicata; clysteres, frictiones pedum cum sale & aceto, tonico-neruinis suo etiam tempore adplicandis. Sicuti vero faburra vel cruditates peccarent primarum viarum, illis corrigendis Medicus nauare debet operam per salia digestiua & radicum resoluentium pulueres. Deinde euacuatio e-
rit

rit procuranda, siue per emesin, siue per catharsin. Si tamen flatulenta subesset ventriculi distensio, vomitum ciere, omnino esset inconueniens, quoniam facili negotio flatulentia anoterica habitualis induci & anxietates cardialgicæ augeri possent. Propinanda erunt stomachica selectiora & diætâ obseruanda moderate aromatica, roborando ventriculo perquam apta; minus autem commendanda subiectis vertigini *sanguinea* obnoxiiis, in quibus utpote diætâ talis calidior & vinosa facile motibus orgasticis ansam præbere & congestionum molestias procreare solet. His ergo conuenientior est diætâ tenuis, eupepta, potus dilutus & temperatus, adfectum animi coercitio; repetitis subinde remediis, quæ supra indicauimus. Ceterum qui congruis per annum venæsectionibus & motu corporis placido, quotidie continuando, obuiam malo ire voluerit, is prophylactice & curatiue tantum non semper sine suo feliciter potietur.

§. XVII.

Vertiginis, quæ vel ob humorum abundantiam vel hærentes in primis viis cruditates exoriri solet, videmus curationem. Iam ubi humorum viriumque *defensus* vrget, alia obtinebit ratio. Valent nimirum hic bene nutrientia, gelatinosa, euchyla; interpositis analepticis & partium tonum restituentibus. Necessum est, ut animus quoque curas ac cogitationes in rebus non defigat, ut secors futuri agat, & ab iracundia, mœrore ac metu abstineat, &, quidquid ægritudine clam adficere animum potest, refugiat.

§. XVIII.

Vbi *causæ mixtæ* vertigini ansam porrigunt, ut
tam

tam physica, quam moralis accusari queat, ibi secundum indicationes, superius positas, procedendum; ita tamen, ut faniora instillando vanus metus, imaginationem turbans, quouis modo adimatur, & obiecta meticulositatis adeoque etiam vertiginis caueantur. Quia tamen in subiectis ceteroquin fanis, sed sensibilibus, sola sepe aestimatio opinionis errore pericula fingendo causam vertiginis vnice constituit; aestimationem corrigentibus opus erit, & habitus contrarius inducendus: hoc est, obiecta, hactenus reformidata, saepius vsurpanda oculis; occasiones ad vertiginem alias disponentes arripiendae, ut iis adsuescant & aliter sentire discant. Sic omnis metus, turbatae imaginationis origo, pedetentim euanescet. Huius rei experimentum habemus in pluribus, qui a sessione in anteriori currus parte vertiginem alias experti, a repetito autem tali situ liberati sunt. Sic tirones eorum, quorum opera in ponendis tectorum imbricibus locatur, fabrorum item lignariorum & murariorum discipuli, sub initium tirocinii sui, quoties non conquerruntur de vertigine: verum, frequens in altis commoratio metum animis eximit, & deerrantem aestimationem re ipsa emendat. Idem dicendum de adfectu vorticoforum, vociferationibus, instrumenrorum fremitu & reliquis. Faxit autem Deus, ut hic quoque labor in vertiginantium multorum valeat salutem!

Halle, Diss. 1733

ULB Halle

3

004 928 121

1733²²
15

IO INAVGVRALIS MEDICA
DE

TIGINE

QVAM
TE NVMINE DIVINO
QVE AVCTORITATE
FACVLTATIS MEDICÆ

IN
REGIA FRIDERICIANA
PRÆSIDE

ANNE JVNCKERO

RE MED. PVBL. ORDINARIO
NO AC PRÆCEPTORE SVO OMNI
ATIS CVLTV VENERANDO

NO LICENTIA
VICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
VS LEGITIME IMPETRANDIS
S LOCOQVE CONSVETIS

Sept. Anno MDCCXXXIII.

ISQVISITIONI SVBMITTET

NICOLAVS HOFF

RTHEIMENSIS FRANCUS.

E MAGDEBVRGICÆ,

CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

